## 10. SINIF TARİH DERSİ

## 2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SENARYOLARINA YÖNELİK SORU ÖRNEKLERİ

Senaryolar, okul genelinde yapılacak ortak sınavlara yönelik oluşturulabilecek farklı yazılı örneklerini ifade eder. Genel Müdürlüğümüzce eğitim kurumu sınıf/alan zümrelerine örnek oluşturması açısından konu soru dağılım tablosunda verilen örnek senaryolarda yer alan kazanımlardan bazılarına yönelik soru örnekleri hazırlanmıştır.

Okul genelinde uygulanacak ortak sınavlar, eğitim kurumu sınıf/alan zümreleri tarafından ilan edilen konu soru dağılım tabloları göz önünde bulundurularak açık uçlu veya açık uçlu ve kısa cevaplı sorulardan oluşacak şekilde yapılacaktır. Çoktan seçmeli, eşleştirme, doğru/yanlış gibi diğer soru türleri kesinlikle kullanılmayacaktır.

2. dönem konu soru dağılım tablolarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

Soru çözümlerine ulaşmak için karekodu okutunuz.

**Not:** Soru örneklerinin kazanımları, öğretmenlerimizin kazanım ve soruları eşleştirmesi için verilmiş; bilgilendirme amaçlıdır. Yapılacak olan yazılı sınavlarda bu kazanım ifadelerine sınav kâğıtlarında yer verilmeyecektir.

***Kazanım:*** ***10.4.3. Osmanlı coğrafyasındaki bilim, kültür, sanat ve zanaat faaliyetleri ile bunlara bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz eder.***

**1.** Osmanlı Devleti'nde dinî ve ilmî konularda eğitim veren en önemli kurum medreseler idi. Medreselerde eğitim ve öğretim ücretsizdi. Medreselerde dinî (Kur'an, hadis, tefsir, fıkıh gibi) ve pozitif ilimler (astronomi, matematik, fizik gibi) öğretilirdi.

**Medreselerde hem dinî hem de pozitif ilimlerin bir arada öğretilmesinin medrese öğrencilerine katkıları ne olmuştur? Açıklayınız.**

***Kazanım:*** ***10.5.2. İstanbul'un fetih sürecini sebepleri ve stratejik sonuçları açısından analiz eder.***

**2.** Fetih süreci Osmanlı ordusunun 6 Nisan 1453'te İstanbul'u kuşatmasıyla başladı. 18 Nisan'a kadar top atışları ile surlar yıkılmaya çalışıldıysa da istenilen sonuç elde edilemedi. 20 Nisan'da denizlerde mücadele başladı. Ancak Haliç'in ağzının büyük zincirlerle kapatılmış olması nedeniyle Osmanlı donanması Haliç'e giremedi. Bu sırada Bizans'a yardıma gelen Venedik, Papalık ve Ceneviz gemileri Osmanlı donanmasını yararak Haliç'e girdi. Bütün bu gelişmeler, Osmanlı ordusu ve halk üzerinde olumsuzluğa neden oldu. Genç padişah, tüm ümitlerin söndüğü anda 22 Nisan gecesi gemileri yağlı kızaklar üzerinde, karadan (Kasımpaşa sırtlarından) Haliç'e indirtti.

**II. Mehmet'in gemileri karadan yürüterek Haliç'e indirmesi İstanbul'un fethinde nasıl bir rol oynamıştır? Açıklayınız.**

## KONU SORU DAĞILIM TABLOLARI

Konu soru dağılım tablosu, öğretim programında yer alan konu ve kazanımlarla ortak sınavlardaki soru dağılımlarının gösterildiği tabloyu ifade eder. Konu soru dağılım tabloları, sınavların kapsam geçerliğinin artırılması ve öğrencilerin sınavlara daha bilinçli hazırlanması için her sınavda hangi konu/kazanımdan kaç soru sorulacağının önceden öğrencilere bildirildiği tablolardır. Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği'ne göre konu soru dağılım tabloları öğretim yılı başında her sınav için il sınıf/alan zümreleri ve Ölçme ve Değerlendirme Merkezi Müdürlüğü ile birlikte oluşturulacak, ardından öğrencilerle paylaşılacaktır. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak il sınıf/alan zümrelerine yardımcı olmak üzere örnek konu soru dağılım tabloları hazırlanmıştır. Bu tablolardaki örnek senaryolarda yer alan sorulardan bazıları tek, bazıları ise birden çok kazanıma erişme durumunu yoklamaktadır.

**NOT: Konu soru dağılım tabloları öğretim programında yer alan tüm kazanımlar dikkate alınarak hazırlanmış ancak tabloda sadece soru sorulması planlanan kazanımlara yer verilmiştir.**

Tarih Dersi Öğretim Programı'na ve Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği'ne aşağıdaki karekodları okutarak ulaşabilirsiniz.

Tarih Dersi
Öğretim Programı

Millî Eğitim Bakanlığı
Ölçme ve Değerlendirme
Yönetmeliği

## 10. SINIF 2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI KONU SORU DAĞILIM TABLOSU VE ÖRNEK SENARYOLAR

Senaryolar, okul genelinde yapılacak ortak sınavlara yönelik oluşturulabilecek farklı yazılı örneklerini ifade eder. Genel Müdürlüğümüzce il sınıf/alan zümrelerine örnek oluşturması açısından konu soru dağılım tablosunda verilen örnek senaryolara uygun yazılı kâğıdı örnekleri hazırlanmıştır. Örnek senaryolardaki soruların sayı ve kurgularındaki fark, sorularda ölçülen bilişsel düzeylere göre şekillendirilmiştir.

Bilişsel düzey, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin bilişsel alanda ulaşacağı hedef davranışların basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmasıyla tanımlanan düzeylerdir.

Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular; ders içeriğinde öğretilen içeriğin benzer şekilde tanımlanmasını, gösterilmesini, bulunmasını, örneklendirilmesini, listelenmesini, basit bir şekilde yorumlanmasını vb. içerir.

Karmaşık bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular; öğretilen içeriğin yeni durumlar veya günlük yaşam durumları çerçevesinde kullanılmasını, ilişkilendirilmesini, çözümlenmesini, karşılaştırılmasını, çıkarım yapılmasını, değerlendirilmesini, yeni bakış açılarının sunulmasını vb. içerir.

Okul genelinde uygulanacak ortak sınavlar, il sınıf/alan zümreleri tarafından ilan edilen konu soru dağılım tabloları göz önünde bulundurularak açık uçlu veya açık uçlu ve kısa cevaplı sorulardan oluşacak şekilde yapılacaktır. Çoktan seçmeli, eşleştirme, doğru/yanlış gibi diğer soru türleri kesinlikle kullanılmayacaktır.

Konu soru dağılım tablolarında soru dağılımları verilen örnek senaryoların her biri, örnek yazılı kâğıdı olacak şekilde verilmiştir.

Soru çözümlerine ulaşmak
için karekodu okutunuz.

**Not:** Örnek senaryolardaki kazanımlar, öğretmenlerimizin kazanım ve soruları eşleştirmesi için verilmiş; bilgilendirme amaçlıdır. Yapılacak olan yazılı sınavlarda bu kazanım ifadelerine sınav kâğıtlarında yer verilmeyecektir.

## 10. SINIF TARİH DERSİ
## 2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI KONU SORU DAĞILIM TABLOSU

### SENARYO 1

| Ünite | Kazanımlar | Soru Sayısı |
|---|---|---|
| DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SAVAŞÇILAR VE ASKERLER | 10.3.2. Tımar sisteminin özelliklerini siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan değerlendirir. | 1 |
| | 10.3.3. Yeniçeri Ocağı'nın ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder. | 1 |
| BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ | 10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder. | 1 |
| DÜNYA GÜCÜ OSMANLI (1453-1595) | 10.5.1. 1453-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.<br>10.5.2. İstanbul'un fetih sürecini sebepleri ve stratejik sonuçları açısından analiz eder. | 2 |
| | 10.5.3. Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz eder. | 1 |

| Örnek Senaryo 1 | |
|---|---|
| **Soru Sayısı** | **Ölçülen Bilişsel Düzey** |
| ***5 soru*** | *Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular*<br>*1, 3, 4, 5 ve 6. sorular* |
| ***1 soru*** | *Karmaşık bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular*<br>*2.soru* |

Adı ve Soyadı: Sınıfı: Numarası:

## SENARYO 1

***Kazanım: 10.3.2. Tımar sisteminin özelliklerini siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan değerlendirir.***

**1.** Osmanlı askerî teşkilâtında kendilerine toprak tahsis edilen askerî sınıfa sipahi adı verilmekteydi. Sipahiye verilen tımar hem toprağı hem de üzerindeki köylüleri kapsardı. Bu bakımdan devlet, tımarlı sipahiye başka yetkiler vererek onu taşradaki düzenden de sorumlu tutmuştu. Tımarlı sipahiler, kendilerine tahsis edilen toprağın mülkiyetine sahip olmadıkları gibi tımarı dâhilindeki köylülerin efendisi de değillerdi. Diğer yandan sipahi, kanunsuzluk eden birini tutuklama yetkisine sahipti. Sipahi, tımarının olduğu beldede ikâmet ederdi. Sefer zamanında ise toprak geliriyle beslediği askerlerle orduya katılarak askerî görevlerini yerine getirirdi. Sipahi, kanunnamelerle belirlenen vergilerin haricinde herhangi bir vergi alamazdı. Kurallara aykırı davranan sipahi tımarını kaybederdi.

Tımarlı sipahinin toprak üzerinde bazı hakları vardı. Tımarlı sipahi, devletin toprak yasalarını uygular, boş toprakları "tapu resmi" denilen sözleşmeyle peşin para veya kira karşılığında talep eden köylünün tasarrufuna verirdi. Köylü ise toprağı sürekli işlemeyi ve zorunlu vergileri ödemeyi üstlenirdi. Ekinlik, bostan veya çayır olarak aldığı toprağın kullanımını değiştiremezdi. Köylü, toprağı üç yıl boyunca bir neden olmaksızın boş bırakırsa sipahi toprağı başkasına verebilirdi.

**Bu bilgilerden hareketle tımarlı sipahinin Osmanlı toprak sistemindeki rolünü açıklayınız.**

***Kazanım: 10.3.3. Yeniçeri Ocağı'nın ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.***

**2.** Osmanlı Devleti'nde askerî eğitim genel olarak Kapıkulu Ocağında verilirdi. Bu ocakların en alt kademesi olan Acemi Ocağına devşirme yoluyla elde edilen ve köylerdeki Türk çiftçi ailelerinin yanında en az üç, en fazla sekiz yıl kalan gençler alınırdı. Acemi Ocağı kışlasında yedi sekiz sene eğitim ve talim gören bu gençler; ayrıca cami, mescit, medrese, köprü, hastane inşaatlarında ve gemilerde çalışırlardı. Daha sonra da çıkma veya kapuya çıkma denilen yöntemle Yeniçeri Ocağına kabul edilirlerdi.

**Acemi Ocağındaki gençlerin eğitimlerinin ilk sürecinde Türk ailelerinin yanına yerleştirilmelerinin temel amacını açıklayınız.**

## SENARYO 1

***Kazanım: 10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.***

***Osmanlı toplum düzenindeki askerî (vergi vermeyen) - reaya (vergi ödeyen) ayrımına değinilerek ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıfları ana hatlarıyla açıklanır.***

**3.** Osmanlı Devleti'nde toplum iki ana grup altında ele alınabilir. Bunlardan birincisi "askerî sınıf" adı altında toplanan ve görevlerinden dolayı vergilerden muaf olan kısımdır. Askerî sınıfa tımardan, hazineden veya vakıflardan hizmetleri karşılığında gelir ayrılırdı. Osmanlı Devleti'nde askerîler; padişahın kendilerine idari, askerî, adli ve dinî yetki tanıdığı devlet görevlilerinden oluşurdu. Reaya ise şehirliler, köylüler ve konargöçerlerden oluşan; el zanaatı, ticaret, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan vergi mükellefi gruptur. Reaya, şeri hukuk esasına göre Müslim ve gayrimüslimlerden oluşurdu. Müslüman reaya, "raiyyet rüsumu" denilen "çift", "bennâk" ve "resm-i mücerred" vergilerini öderken gayrimüslim reaya ise "cizye", "haraç" ve "ispençe" denilen vergi öderlerdi. Bu vergilerin dışında reaya, olağanüstü bir durum karşısında devletin yüklediği "avarız" vergisini de ödemekle mükellefti.

**Bu bilgilerden hareketle askerî sınıf (yönetenler) ile reayayı (yönetilenler) karşılaştırınız.**

## SENARYO 1

***Kazanım: 10.5.1. 1453-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.***

***10.5.2. İstanbul'un fetih sürecini sebepleri ve stratejik sonuçları açısından analiz eder.***

### İSTANBUL'UN FETHİ

Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasından sonra İstanbul, Ortodoks Hristiyan dünyasının merkezi hâline geldi. Siyasi, dinî, kültürel ve ekonomik yönden önemli bir şehir olan İstanbul, toplumsal yönden de farklı kültürleri içinde barındırıyordu. İstanbul halkının çoğunluğunu Ortodoks Rumlar oluşturuyordu. Ayrıca Yahudiler, Türkler, Araplar; Galata bölgesinde de çoğunluğunu Venedik ve Cenevizlilerin oluşturduğu Katolik halk yaşıyordu. Bizans İmparatorluğu XV. yüzyıla gelindiğinde imparatorluk özelliğini kaybetmiş, hâkimiyet sahası İstanbul surları ile sınırlanmıştı. Osmanlı Devleti için stratejik ve ekonomik önemi olan İstanbul, nüfus potansiyeli ve askerî güç olarak bir tehlike oluşturmuyordu. Fakat Osmanlı Devleti'nin her sıkışık olduğu anda sorun oluşturmaktan geri kalmıyordu.

Osmanlı Devleti, yaptığı askerî ve siyasi hazırlıkların ardından 6 Nisan 1453 tarihinde İstanbul'u kuşattı.18 Nisana kadar yoğun top ateşi ile surlar yıkılmaya çalışıldı. 20 Nisan'da denizde mücadeleler başladı. Haliç'in girişine gerilen zincir nedeniyle Osmanlı gemileri buraya giremediler. 22 Nisan gecesi gemiler kızaklarla Haliç'e indirildi. Haliç'te Osmanlı donanmasını gören Bizanslıların morali bozuldu.

II. Mehmet, donanmasını karadan yürüterek Bizanslılara hiçbir tedbirin kendisini durduramayacağını göstermiş oldu. 29 Mayıs 1453 günü de son bir hücumla İstanbul'u fethetti.

Fatih Sultan Mehmet, fethi takip eden günlerde Ortodokslara din ve vicdan hürriyeti tanıyarak halkın desteğini almış, aynı zamanda Katolik-Ortodoks birleşmesinin de önüne geçmiştir. Ayrıca Fener Rum Patrikhanesinin de devamına izin vermiştir. Fatih'in İstanbul halkına verdiği özgürlükleri duyan papa, Osmanlı Devleti'nin esas zaferi şimdi kazandığını itiraf etmiştir.

Aşağıdaki görselde İstanbul'un kuşatma planı verilmiştir.

## SENARYO 1

**4 ve 5. soruları** “İstanbul’un Fethi” **metninden ve** “İstanbul’un Kuşatma Planı” **görselinden yararlanarak yanıtlayınız.**

**4. Fetih öncesi İstanbul halkının dinî ve etnik açıdan özelliklerini açıklayınız.**

**5.** “İstanbul’un Kuşatma Planı” **görselini inceleyerek Bizans’ın durumunu yorumlayınız.**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

SENARYO 1

***Kazanım: 10.5.3. Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz eder.***

**6.** Osmanlı-Memlûk ilişkileri I. Bayezid (Yıldırım) Dönemi'nde dostane bir şekilde başlamıştır. Memlûk Devleti, Abbasi halifesinin koruyuculuğunu üstlendiğinden İslam dünyasında lider bir konuma sahipti. Osmanlı Devleti'nin gaza ve cihat hareketleri ile sınırlarını batı yönünde genişletmesi İslam dünyasında Osmanlı Devleti'ne olan sevgi ve saygıyı artırmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi İslam dünyasında Osmanlı Devleti'nin saygınlığını daha da artırmıştır. Bu durum Memlûk Devleti'nin XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'ni İslam dünyasında kendisine rakip olarak görmeye başlamasına neden olmuştur. Fatih'in Hicaz su yollarının tamirini üstlenmek için Memlûklere gönderdiği elçilik heyetine Memlûk Sultanı'nın kötü davranması iki devlet arasındaki ilişkilerin bozulmasına sebep olmuştur. Daha sonra Memlûk Devleti'nin, Karamanoğulları ve Dulkadiroğluları Beyliği ile Osmanlı Devleti aleyhinde ittifaklar kurması ilişkileri iyice bozmuştur. II. Bayezid Dönemi'nde Memlûklerin Çukurova'da hâkimiyet kurma çabası ve II. Bayezid ile taht mücadelesine girişen Cem Sultan'ı himaye etmesi, Osmanlı Devleti ile Memlûkler arasında savaşa neden olmuştur.

**Bu bilgilerden hareketle Osmanlı-Memlûk ilişkilerinin rekabete dönüşme nedenini yazınız.**

## 10. SINIF TARİH DERSİ
## 2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI KONU SORU DAĞILIM TABLOSU

### SENARYO 2

| Ünite | Kazanımlar | Soru Sayısı |
|---|---|---|
| DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SAVAŞÇILAR VE ASKERLER | 10.3.2. Tımar sisteminin özelliklerini siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan değerlendirir. | 1 |
| | 10.3.3. Yeniçeri Ocağı'nın ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder. | 1 |
| BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ | 10.4.3. Osmanlı coğrafyasındaki bilim, kültür, sanat ve zanaat faaliyetleri ile bunlara bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz eder. | 1 |
| DÜNYA GÜCÜ OSMANLI (1453-1595) | 10.5.1. 1453-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.<br>10.5.2. İstanbul'un fetih sürecini sebepleri ve stratejik sonuçları açısından analiz eder. | 2 |

| Örnek Senaryo 2 | |
|---|---|
| **Soru Sayısı** | **Ölçülen Bilişsel Düzey** |
| ***1 soru*** | *Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular*<br>*5. soru* |
| ***4 soru*** | *Karmaşık bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular*<br>*1, 2, 3 ve 4. sorular* |

Adı ve Soyadı: Sınıfı: Numarası:

## SENARYO 2

***Kazanım: 10.3.2. Tımar sisteminin özelliklerini siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan değerlendirir.***

**1.** Tımar sisteminin ana unsurları tımarlı sipahi, köylü ve topraktır. Osmanlı askerî teşkilâtında kendilerine toprak tahsis edilen askerî sınıfa sipahi adı verilmekteydi. Sipahiye verilen tımar hem toprağı hem de üzerindeki köylüleri kapsardı. Bu bakımdan devlet, tımarlı sipahiye başka yetkiler vererek onu taşradaki düzenden de sorumlu tutmuştu. Tımarlı sipahiler, kendilerine tahsis edilen toprağın mülkiyetine sahip olmadıkları gibi tımarı dâhilindeki köylülerin efendisi de değillerdi. Diğer yandan sipahi, kanunsuzluk eden birini tutuklama yetkisine sahipti. Sipahi, tımarının olduğu beldede ikâmet ederdi. Sefer zamanında ise toprak geliriyle beslediği askerlerle orduya katılarak askerî görevlerini yerine getirirdi. Sipahi, kanunnamelerle belirlenen vergilerin haricinde herhangi bir vergi alamazdı. Kurallara aykırı davranan sipahi tımarını kaybederdi.

**Bu bilgilerden hareketle tımar sistemini taşrada yaşayan köylü açısından değerlendiriniz.**

***Kazanım: 10.3.3. Yeniçeri Ocağı'nın ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.***

**2.** Osmanlı Devleti'nde askerî eğitim genel olarak Kapıkulu Ocağında verilirdi. Bu ocakların en alt kademesi olan Acemi Ocağına devşirme yoluyla elde edilen ve köylerdeki Türk çiftçi ailelerinin yanında en az üç, en fazla sekiz yıl kalan gençler alınırdı. Acemi Ocağı kışlasında yedi sekiz sene eğitim ve talim gören bu gençler; ayrıca cami, mescit, medrese, köprü, hastane inşaatlarında ve gemilerde çalışırlardı. Daha sonra da çıkma veya kapuya çıkma denilen yöntemle Yeniçeri Ocağına kabul edilirlerdi.

**Bu bilgilerden hareketle Acemi Ocağındaki gençlerin eğitim sürecinde iken cami, mescit, medrese, köprü, hastane inşaatlarında ve gemilerde çalışmalarının onlara sağladığı yararları yazınız.**

## SENARYO 2

***Kazanım: 10.4.3. Osmanlı coğrafyasındaki bilim, kültür, sanat ve zanaat faaliyetleri ile bunlara bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz eder.***

***ç) Osmanlı hâkimiyetiyle birlikte Anadolu ve Rumeli'deki şehirlerin yapısındaki dönüşüme (şehir planı, mimari anlayış) değinilir. Öğrencilerin, Bursa ve İstanbul örnekleri üzerinden bir İslam şehrinin nasıl şekillendiğini analiz etmeleri sağlanır.***

**3.** XIII. yüzyıl sonlarında konargöçer bir Türkmen boyu olarak tarih sahnesine çıkan Osmanlılar, erken dönemlerden itibaren şehre ve şehirleşmeye önem vermiştir. Osmanlı Devleti'nde erken dönemlerden itibaren mevcut şehirler geliştirilmiştir. Osmanlıların erken dönemde yerleşim alanlarını kale ve çevresine yaydığı, kalenin savunmasına ihtiyaç duyulmayacak şekilde açık şehir konumuna dönüştürdüğü söylenebilir. Yine bu dönemlerde şehirlerin büyümesinde iskân politikası etkili olmuş, imar edilen şehirlere farklı bölgelerden Türkmen aşiretleri getirilerek yerleştirilmiştir. Bu durum şehirlerin nüfus yapısını da değiştirmiştir.

Kasaba ve köyler şehre dönüştürülürken veya yeni bir şehir kurulurken padişah, padişah çocukları ve eşleri ile devlet adamları adına vakıflar kurulur; vakıf için ihtiyaç duyulan dinî, sosyal ve ticari hizmet binaları inşa edilirdi. Bu yöntem birçok kasaba ve köyün değişim, dönüşüm ve kuruluşunda kullanılmıştır.

Anadolu ve Balkanlardaki bazı şehir merkezleri tarihî, kültürel ve coğrafi bakımdan farklılıklar göstermesine rağmen genellikle imaret, bedesten, kervansaray, pazar yeri, ulu cami gibi toplumsal, ticari ve dinî tesisler etrafında şekillenmiştir. İmaret, bedesten ve kervansaray gibi tesisler daha ziyade ticari ve ekonomik bakımdan gelişmiş, ana yol üzerindeki şehirlerde kurulmuştur. Osmanlı şehirleri genelde iki ana kısımdan meydana gelmiştir. Bunlardan biri şehrin ticari faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlar, diğeri ise şehir halkının genelde ibadethaneler etrafında gelişen ikamet yerleri olan mahallelerdir.

**Bu bilgilerden hareketle şehirleşme sürecinin Osmanlı Devleti'ndeki sosyal yaşama etkilerini açıklayınız.**

## SENARYO 2

***Kazanım: 10.5.1. 1453-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.***

***10.5.2. İstanbul'un fetih sürecini sebepleri ve stratejik sonuçları açısından analiz eder.***

### İSTANBUL'UN FETHİ

Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasından sonra İstanbul, Ortodoks Hristiyan dünyasının merkezi hâline geldi. Siyasi, dinî, kültürel ve ekonomik yönden önemli bir şehir olan İstanbul, toplumsal yönden de farklı kültürleri içinde barındırıyordu. İstanbul halkının çoğunluğunu Ortodoks Rumlar oluşturuyordu. Ayrıca Yahudiler, Türkler, Araplar; Galata bölgesinde de çoğunluğunu Venedik ve Cenevizlilerin oluşturduğu Katolik halk yaşıyordu. Bizans İmparatorluğu XV. yüzyıla gelindiğinde imparatorluk özelliğini kaybetmiş, hâkimiyet sahası İstanbul surları ile sınırlanmıştı. Osmanlı Devleti için stratejik ve ekonomik önemi olan İstanbul, nüfus potansiyeli ve askerî güç olarak bir tehlike oluşturmuyordu. Fakat Osmanlı Devleti'nin her sıkışık olduğu anda sorun oluşturmaktan geri kalmıyordu.

Osmanlı Devleti, yaptığı askerî ve siyasi hazırlıkların ardından 6 Nisan 1453 tarihinde İstanbul'u kuşattı.18 Nisana kadar yoğun top ateşi ile surlar yıkılmaya çalışıldı. 20 Nisan'da denizde mücadeleler başladı. Haliç'in girişine gerilen zincir nedeniyle Osmanlı gemileri buraya giremediler. 22 Nisan gecesi gemiler kızaklarla Haliç'e indirildi. Haliç'te Osmanlı donanmasını gören Bizanslıların morali bozuldu.

II. Mehmet, donanmasını karadan yürüterek Bizanslılara hiçbir tedbirin kendisini durduramayacağını göstermiş oldu. 29 Mayıs 1453 günü de son bir hücumla İstanbul'u fethetti.

Fatih Sultan Mehmet, fethi takip eden günlerde Ortodokslara din ve vicdan hürriyeti tanıyarak halkın desteğini almış, aynı zamanda Katolik-Ortodoks birleşmesinin de önüne geçmiştir. Ayrıca Fener Rum Patrikhanesinin de devamına izin vermiştir. Fatih'in İstanbul halkına verdiği özgürlükleri duyan papa, Osmanlı Devleti'nin esas zaferi şimdi kazandığını itiraf etmiştir.

Aşağıdaki görselde İstanbul'un kuşatma planı verilmiştir.

## SENARYO 2

**4 ve 5. soruları** “İstanbul’un Fethi” **metninden ve** “İstanbul’un Kuşatma Planı” **görselinden yararlanarak yanıtlayınız.**

**4. Fatih’in İstanbul halkına verdiği özgürlükleri duyan papanın, Osmanlı Devleti’nin esas zaferi şimdi kazandığını söylemesi nasıl yorumlanabilir? Açıklayınız.**

**5.** “İstanbul’un Kuşatma Planı” **görselini inceleyerek Türk askerî kuvvetleri ve Osmanlı donanması hakkında bir değerlendirme yapınız.**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI